

«ТҮЛКҮ МӘНКӘМӘЈӘ КЕДИР»

Дөврүмүз кичик тамашачылар театры гаршысында жүксәк вәзифәләр гојмушду. Партиямизин сәһәләриндә кәстәрилди ки ми, кәчләр театрлары кәләчәјин адамизин ишиди тәрбијә елиб јетишди. Кәчләр театр һәҗгәт вә кәзәллик театрдыр. Сәдәлик, тәбилик, тәсирлик, адымлыг вә доғручулуғ онун јарадычылыгы үчүн әсәс шәрәтләр. Кәчләр театрлары өз тамашачыларынын јаш хүсусијәтләринә ујғун оларғ мүәсир вә классик әсәрләр, һағыл-пјесләр тамаша гојур вә бу тамашалар вәснәсикә өз үслубуну мүәјјәләшди. Хәл һағыл вә әфәсиләри әсәсидә јазылмыш пјесләр кичик јашлы ушағларын бәди вә естетик тәрбијәсидә мүһим рол ойнайр.

М. Горки адына Азәрбајҗан Дөвләт Кәч Тамашачылар Театрынын вәхти илә кәстәрдиле «Ана», «Вәтин», «Елоглу», «Ајаз», «Мәлик Мәмәд», «Ағил вә Сәрийәз» ки ми һағыл-тамашалары бөјүк бир һәсли тәрбијә етмишди. Доғруду, театры бу сәһәдәк сон илләр фәалләјәти гәнәәтбәхш дејилди. Лакин «Чидукәрләр нәдән данышдылар», «Бөјүк үрәклик Тон», «Гиримыз папаг» ки ми тамашалар кәстәрил ки. Азәрбајҗан кәчләр театрынын јарадычы коллектив кичик јашлы тамашачылары үчүн да репертуар јаратмаға бөјүк сәј кәстәрил. Театры бу јахыларда ојнадыгы «Түлкү мәһкәмәјә кедир» тамашасы төғдирә дејилди.

Азәрбајҗан кәчләр ушағ јазычысы вә педагогу Абдулла Шаһидин «Түлкү һәччә кедир» поэмасы әсәсидә шаир Искәндәр Чошғун тәрәфиндән сәһәләшдирилмиш бу тамаша ушағларын һәдсиз севинчине сәбәб олур. И. Чошғун поэмасы олдуру ки ми сәһәләшдирилмиш, ораја инсан вә һејван сурәтләри (Илғар, Сәһәр, гурд) вә ајры-ајры сәһәләр (Сәһәлә Илғарын сәһәти, Илғарын түлкүјә мүәсирәти, түлкүнүн гурда көрүшү) әләвә етмишди.

Тојғучулуг фермасына даданмыш бир түлкү пионер Сәһәлә Илғары бәрк иярәт еди. Олар түлкүнү әлә кәчирмәк үчүн чәрә ахтарырлар. Сәһәр Илғара мәсләһәт көрүр ки, хоруз шәклинә дүшүб түлкүнү алатсын. Бир гәдәр горхағлыг едән Илғар бу тәклифә разы олмағ истәмир. Олар бу гәрәри кәчирләр ки, Сәһәр түлкү, Илғар нәсә хоруз чилдик кириб әввәл мәшг етсинләр. Илғар хоруз чилдикдә сәһәлә дәхил оларкән чохдан бәри әлине ов кәчмәјән түлкү илә гарышашыр. Ону Сәһәр биллиб мәшг етмәк истәйр.

Буиндә сонрәкә һадисәләр вә сурәтләр арасындағы диалоглар поэмәдә олдуғу ки ми чәрәјән еди.

Түлкү дә Илғары һәҗиги хоруз билиб ону алатмаға чылышыр. Јағлы дилә тутур, көз јашы ахыдыр, гочалдығыны сөјлөиб, бир даһа гәнә төкмөјәчәјин анд ичир. Илғарын—хорузун она јазығы кәчир, ону илә кетмәк истәдијини билдирир.

Фермада тојғу-чүчә олары јахшы гарышашыр, түлкүјә һифрәтләр јағдырырлар. Түлкү өзүнүн тамәзилә дејишдијини, тојғу-чүчәјә дост олдуғуну сүбүт етмәк үчүн ағачдан әсылыб кәчиди боғазына кәчирди. Тојғу-чүчә түлкүјә инаһыр, олар мәһкәмәјә келиб түлкүјә шәһидлик етмәјә сәз верилләр.

Хәл јол кетдикдән сонра Илғар—хоруз јорудур, кәдә билми. Сәһәр һесаб етдији түлкүјә билдирир ки, даһа бир адым да ата билмә. Түлкү ону мәчбур етдикдә Илғар пиреләнир вә тојғу-чүчәјә дејир ки, бу түлкү дејил, инсандыр. Лакин тәзликлә сәһә етдијини аңлајр. Көмәјә кәлән Сәһәлә бирликдә түлкүнү тутуб әл-голуну бағлајырлар.

«Түлкү мәһкәмәјә кедир» тамашасы өзүнүн һәјәтилији, ојнағлыгы илә нәзәри чәлб еди. Бурадағы мәһәли сәчнәјәтилији, сүжет хәттинин ардычылыгы, һејван сурәтләринин тәсирлилији, пионерларын, гочалыгы кичик тамашачыларын фикрини гәнәләндирди.

Режиссор З. Нәјмәтов тамашаны о гәдәр бәди, көзәл зөвгә һәзирләмишди ки, бурадағы һәр бир эпизод, мизан кичик тамашачыларын гәлбини охшәјр, оларда јалтағлыға, тислијә, ачнәлијә һифрәт ојадыр. Бүтүн бунлар ифәдәли вә тәсирли сәһә вәснәләрилә һәјәтә кәчирилди. Тамашанын ферма сәһәсиндәкә һадисәләр ишлә, әмәкә бағлансајды бу тәсир даһа гүрәвәтли оларды. Тәссәүф ки, бу һәм мүәллифин, һәм дә режиссорун нәзәриндән гәчмишди.

Төғд етмәк ләзымдыр ки, һағыл-пјес тамашаларындағы аллегорик образлар актјор јарадычылыгы үчүн дә әһәмләјәтлиди. Доғруду, Азәрбајҗан кәчләр театрынын актјорлары аллегорик ролларда илк дәфә чыгыш етмишләр. Лакин «Түлкү мәһкәмәјә кедир» тамашасындағы гурд, түлкү тојғу ки ми биткин сурәтләр, әләчә дә һадисәләр

рин әһәмилији, драматиклији актјорлардан сәһә техникәсы, ритм пәнтөми ми бачарығы тәләб еди. Республикамызын әмәкдар артисти һ. А. Садыгов һәң, һијләкәр түлкү сурәтини бачарығла јарадыр. Гурд ролунда К. Әзизов јыртычы, шәр гүвәләрә гаршы тамашачыда һифрәт ојадыр. Актрисә Ш. Вағырова илә С. Мәчидованын тојғу, С. Аббасованын, Х. Әләкбәрованын, К. Рајеванын чүчә сурәтләри хош тәсир бағышлајыр. Сәһәр ролунда актрисә С. Гурбанова вә Илғар—хоруз ролунда Назим Ибраһимов вә һ. Мирзәјевин чыгышлары да мүвәфәғијәтлиди.

Вәстәјәр Вајрам һүсәјли мәрһум гардашы Гәнбәр һүсәјлинин ушағлар үчүн бәстәләдији бир сыра мәһнәлардан истифәдә едәрәк, тамашаны руһунә ујғун шәһә мусиғи парчалары илә тәһин етмишди. Түлкүнүн һијлә долу аста мәһнәсы, чүчәләрин лирик парчалары, хорузун мәрдиһә-ишкүзәр кулети, тојғун ағыр, раһан, хырда диктилтили ојуну тамашачыларә бөјүк зөвг верир, олары шәһләндирир.

Тәссәүф ки, Илғар—хоруз ролунда һ. Мурадовун, чүчә ролунда С. Рајеванын бәди мәһнә парчаларыны харич сәслә-окумәлары, мусиғи илә ајағлаш билмәләрин јахшы тәсир бағышламыр.

«Түлкү мәһкәмәјә кедир» тамашасында әсәс мәғдәд Јеринә јетирилмишди. Тамаша мәһнә кичик јашлы ушағларын, һәттә бөјүкларин дә хошуна кәчир, олар тамаша һәвәслә бахырлар.

Нигһаб КӘРИМОВ.